

ULUSAL GÖKYÜZÜ GÖZLEM ŞENLİĞİ

9. Ulusal Gökyüzü Gözlem Şenliği'ni 18 - 20 Ağustos 2006 tarihleri arasında Antalya Saklıkent'te düzenledik. Bu yıl, katılımı şenlik alanının kapasitesinin sınırlı olması nedeniyle sınırlı tutmak zorunda kaldık. Şenlik süresince, yaklaşık 300 kişiyle, 3 gün süresince çeşitli etkinlikler gerçekleştirdik. Şenliğin programı oldukça yoğun. Kapalı alanda düzenlenen birtakım bilgilendirici etkinliklerin yanı sıra, açık havada, gökbilime ilişkin birçok etkinlik ve atölye çalışması düzenlendi. Elbette, gökyüzü gözlem şenliği olduğu için, gökyüzü gözlemleri şenliğin önemli bir bölümünü oluşturdu.

Katılımcılarla Antalya'da buluştuktan sonra otobüslerle Saklıkent'e çıktık. Katılımcıların bir bölümü otellere yerleşti, bir bölümü de çadırlarını kurmak üzere kamp alanına yöneldi. Şenliğe gelen katılımcıları, bir de sürpriz bekliyordu. Şenliğin ilk günü, katılımcılar geldikten sonra henüz çadırlar kurulurken yoğun bir yağmur ve dolu yağışı oldu. Bu durum, belki çadırda kalanların bazısını zor durumda bıraktı, ancak uzun süredir bizi bunaltan sıcaklardan sonra böyle bir yağmura da hasret kalmıştı herkes.

Şenliğin ilk günü, gökyüzü gözlemleri "alacakaranlık gözlemi"yle başlayacaktı. Havanın kapalı olması nedeniyle, ilk günkü alacakaranlık gözlemi yapılamadı. Ancak, ilerleyen saatlerde hava açtı ve yağın yağmurun da etkisiyle tertemiz bir gökyüzü karşıladı bizleri. İlk gece, kapalı salonda yapılan etkinliklerden sonra, çıplak gözle görülebilen gök cisimleri ve takımyıldızlar katılımcılara tanıtıldı.

Şenlikte, gündüzleri Güneş filtresi takılan iki teleskopla Güneş gözlemleri yapıldı.

Şenliğin ikinci günü hava tamamen açıldı. Gündüz, güneş filtresi taktığımız teleskoplarla Güneş gözlemleri yapıldı. Güneş yüzeyinde yer alan büyükçe bir Güneş lekesini katılımcılara gösterdik.

Cumartesi gecesi hava açık olduğundan programda yer alan alacakaranlık gözlemi de sorunsuz gerçekleşti. Havanın kararmaya başlamasıyla birlikte belirmeye başlayan parlak gezegenler ve yıldızları tanımak, öğretici olduğu kadar eğitici de oluyor. Alacakaranlık gözlemlerinde, parlaklıklarına göre sırayla gökyüzünde beliren yıldızlar bu şekilde katılımcılara tanıtılıyor.

Yer'in yörüngesinde dolanan yapay uyduları görmek için en uygun zaman alacakaranlığın hemen sonrası. Bu saatlerde, o sırada gerçekleşeceğini bildiğimiz iki ayrı gök olayını daha doğrusu "yapay gök olayını" katılımcılarla birlikte izledik. Bunlardan ilki, Uluslararası Uzay İstasyonu'nun geçiydi. İstasyon, gökyüzünde yavaş yavaş ilerledi ve parlaklığı da gökyüzündeki en parlak yıldızlar kadardı. Ardından, bir Iridium uydusu parlaması gerçekleşti. Bunların saatlerini önceden saptadığımız için, gözlemleri de program dahilindeydi.

Gecenin ilerleyen saatlerindeyse teleskoplu gözlemler başladı. Gözlemler, çok sayıda teleskop ve teleskopların başında duran ve katılımcıları bilgilendiren uzmanlar eşliğinde yapıldı. Cumartesi gece yapılan gözlemler, sabah saatlerine kadar sürdü. Gecenin programında, akşamın tek gezegeni Jüpiter, çeşitli derin gökyüzü cisimleri, saat 03:00 civarında doğan Ay, ondan da geç doğan Venüs yer alıyordu. Gözlemler, uykusuzluğa dayanabilen bir grup katılımcıyla birlikte, sabah Güneş doğana kadar sürdü.

Gökyüzü gözlem şenliğinde, özellikle gündüzleri çeşitli bilgilendirici sunumlar yapıldı. Bunlar arasında, gökyüzü gözlemciliğine ilişkin bilgilerin verildiği sunumların yanı sıra, gökbilim ve uzay araştırmalarının çeşitli alanlarında sunumlar yapıldı.

Şenliğimize her yıl amatör gökbilim toplulukları katılıyor. Bu yıl da şenliğe bir çok amatör gökbilim topluluğu katıldı. Bu topluluklar, açtıkları stantlarda çalışmalarını sergilediler. Ayrıca, yaptıkları sunumlarda kendilerini tanıttılar.

Gündüzleri, sunumların yanı sıra, birtakım etkinlikler ve atölye çalışmaları yapıldı. Bunlar arasında, "Güneş Çapı Ölçümü", "Teleskop Nedir, Nasıl Çalışır?", "Karadelik Oyunu", Teleskop Aynası Yapımı", "Kendi Takımyıldızını Kendin Yarat", "Güneş Sistemi Modeli Oluşturma" yer aldı.

Atölye çalışmaları arasında yer alan Teleskop Aynası Yapımı sırasında, ATM Türk adlı topluluk, bir teleskop aynası-

Gözlemler, uykusuzluğa dayanabilen bir grup katılımcıyla birlikte, sabah saatlerine kadar sürdü. Sabah alacakaranlığı başlarken, Orion (Avcı) Takımyıldızı, doğu ufkundan yükselmisti.

nın nasıl yapılacağını ilgi duyanlara uygulamalı olarak gösterdi. Katılımcılar, şenlik süresince, ayna yapım atölyesinde yaklaşık 20 cm çapındaki bir camı aşındırdılar. Amatör teleskop yapımı, amatör gökbilimciliğin gelişmiş olduğu ülkelerde, amatörlerin yaptığı başlıca çalışmalar arasında. Bu uğraşın ülkemizde gelişmesine katkıda bulunan ve atölyelerini ve gereçlerini şenliğimize getirerek şenlik süresince emek harcayan ATM Türk topluluğuna teşekkür ediyoruz.

Geçen yılki şenliği, yılın en etkin göktaşı yağmurlarından biri olan Perseid göktaşı yağmurunun en etkin olduğu tarihlere, 12-14 Ağustos'a denk getirmiştik. Saatte yaklaşık 100 kadar

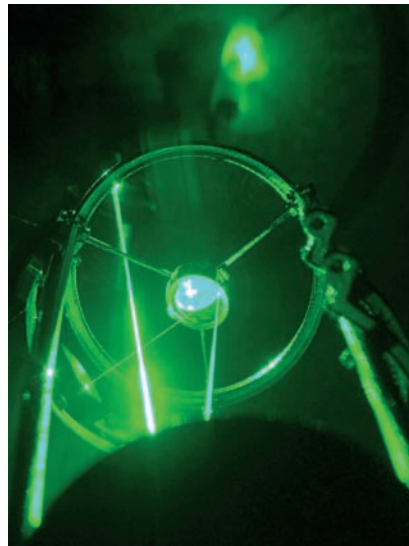
göktaşı görmüş ve yapılan çalışmayla bu göktaşlarını kaydetmiştik. Bu yıl Ay, aynı tarihlerde gökyüzünde olduğundan şenliğin daha geç bir tarihte olması gerekiyordu. Yine de, Perseidler etkinliğini sürdürdüğü için atmosfere girerek yanan göktaşlarını gözleyebildik. Bu göktaşlarının özellikle bazıları gözlerden kaçırılmayacağımız kadar parlaktı.

Şenliğin ikinci günü, Saklıkent'teki şenlik alanına yakın konumda bulunan TÜBİTAK Ulusal Gözlemevi'ne (TUG) gezi yapıldı. TUG, ülkemizin en büyük teleskopuna sahip olması nedeniyle, katılımcıların büyük ilgisini çekiyor. Gezi sırasında, katılımcılar bu teleskopu ve teleskopun içinde yer aldığı gözlemevinin tanıma olanağı buldular. Ayrıca, gözlemevinde çalışan gökbilimciler burada yapılan çalışmalarını katılımcılara anlattılar. Katılımcılar, şenliğin yapıldığı Saklıkent Otel'in telesiyeyiyle gözlemevinin yer aldığı Bakırlitepe'ye taşındı. Telesiyeye binmek istemeyen az sayıda katılımcıysa minibüsle taşındı.

Şenlik sırasında yaptığımız deneylerden biri de "Dünya Kaç Saatte Dönüyor?"du. Bu deney için, şenliğin ilk gecesi, gökyüzünün parlak yıldızlarından biri olan Spika'ya yönlendirildi ve olduğu yerde sabitlendi. Teleskop bir gün boyunca yerinden hiç oynatılmadı ve ertesi gün teleskopun görüş alanından yeniden geçmesi beklendi. Teleskoptan kamerayla alınan görüntü bir perdeye düşürüldü ve süre ölçülmeye başlandı. Yıldız katılımcıların pek de

Solda: Prof. Dr. Zeynel Tunca, Dr. Tuncay Özışık'ın hazırladığı ve teleskopun nasıl çalıştığını gösteren "İskeletor"la birlikte. Sağda: Bu model, bir teleskopun nasıl çalıştığını katılımcılara göstermede kullanıldı.

beklemediği bir biçimde beklenenden biraz daha farklı bir zamanda aynı yerden geçti.

Yıldızların gökyüzündeki konumları bizim günleri içinde fark edemeyeceğimiz kadar az değişir. Bu nedenle, gezegenimiz bir kez döndükten sonra yıldızların ertesi gün yine tam olarak aynı konuma geldiklerini varsayabiliriz. İşte bundan yararlanarak gezegenimizin kaç saatte bir döndüğünü ölçebiliyoruz. Ancak, ölçülen zaman, alışkın olduğumuz zamandan farklı çıkıyor. Bu, gezegenimizin Güneş çevresindeki hareketini de göz önünde bulundurduğumuzda, açıklanabiliyor. Ortaya “yıldız zamanı” ve “Güneş zamanı” diye iki farklı gün tanımı çıkıyor. Bu deney, bu iki kavramın anlaşılmasında güzel bir örnek oluşturuyor.

Şenliğin son günü, tüm katılımcıların katıldığı “Şenlik Hatırası” fotoğrafının çekilmesiyle başladı. Geleneksel “Bilgi Yarışması” çocuklar arasında yapıldı ve katılan çocuklara çeşitli ödüller

“Teleskop Aynası Yapımı” atölyesinde katılımcılar şenlik süresince sırayla bir camı aşındırarak ayna yapımının en önemli aşamasını tamamlamış oldular.

verildi. Ardından, şenlikte çekilen fotoğrafların derlenmesiyle hazırlanan bir gösterinin ardında kapanış yapıldı ve şenlik sona erdi.

Şenliğimize gönüllü gelerek önemli katkılarda bulunan TÜBİTAK Ulusal Gözlemevi’nden Prof. Dr. Zeynel Tunca ve Dr. Tuncay Özışık’a, Ankara Üniversitesi’nden Prof. Dr. Ethem Derman, İstanbul Kültür Üniversitesi’nden Prof. Dr. Dursun Koçer ve görev alan uzman gözlemcilere teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Gelecek yıl, gökyüzü gözlem şenliklerimizin 10.’sünü gerçekleştireceğiz. Ülkemizde, amatör gökbilimciliğin gelişmesine önemli katkılarda bulunduğunu düşündüğümüz gökyüzü gözlem şenliklerinin gelecekte de bu görevini yerine getireceğini düşünüyoruz. Gelecek şenliğimizin yeri henüz kesinleşmedi. Etkinliklerimizle ilgili duyurularımızı dergilerimizden ve İnternet sayfamızdan izleyebilirsiniz. 10. Ulusal Gökyüzü Gözlem Şenliği ve gelecekteki şenliklerde de yıldızların altında buluşmak dileğiyle...

Alp Akoğlu

Fotoğraf: Serpil Yıldız

Solda: Şenliğin ilk günü, katılımcıları yoğun bir yağmur ve dolu yağışı karşıladı. Bu durum, çadırda kalan bazı katılımcılar için pek de hoş bir sürpriz olmadı. Ancak, yağmurun yararı da oldu. Sonrasında tertemiz bir gökyüzü ortaya çıktı. Sağda: Çardakların altındaki stant alanı.

1. KKTC GÖKYÜZÜ GÖZLEM ŞENLİĞİ

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Orta Öğretim Öğretmenler Sendikası 26-30 Temmuz 2006 tarihleri arasında bir gökyüzü gözlem şenliği düzenledi. KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı ile Gençlik ve Spor bakanlığının desteğiyle düzenlenen şenlikte gözlemler ve etkinlikler yaptırmak üzere Bilim ve Teknik ile Bilim Çocuk yazarlarının yanı sıra Ankara Üniversitesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü'nden Prof. Dr. Ethem Derman, TÜBİTAK Ulusal Gözlemevi'nden Prof. Dr. Zeynel Tunca ve dört uzman gözlemci görev aldı.

KKTC'deki ilk günümüz, sendika üyesi dört öğretmenle birlikte Milli Eğitim ve Kültür Bakanı Canan Öztoprak'ı ziyaretle başladı. Burada, yapılan basın toplantısında, gazetecilere şenlik hakkında bilgi verildi. Basının bu şenliğe ilgisinin büyük olduğunu gördük. Ardından, sendika binasına giderek burada bir panele katıldık.

Yine aynı gün ve sonraki gün, ulusal televizyon kanalında ve bir özel radyodaki programlara katıldık. KKTC'de ilk kez böyle halka açık bir

27 Temmuz 2006 akşamı, bayrağımızdaki Ay - yıldızı çağırıştıran Ay - Mars yaklaşması oldu. Fotoğraf, Girne Yat Limanı'ndan çekildi.

popüler bilim etkinliği gerçekleştirildi için olsa gerek, gökyüzü gözlem şenliğine basının ve halkın ilgisi yüksekti.

26 ve 27 Temmuz geceleri, Girne Yat Limanı girişine teleskoplarımızı ve stantımızı kurarak halka açık gözlemler yaptırarak, gökyüzü ve gökbilimle ilgili sorularını yanıtladık. Bu gözlemlere 2000'den fazla kişi katıldı. Gözlemlerde, teleskoplarımızı Ay, Jüpiter ve çeşitli gök cisimlerine çevirdik. Açtığımız stantta yayınlarımızı ve etkinlikle-

rimizi tanıttık.

Şenliğin ikinci aşaması olan 28 ve 29 Temmuz günlerinde Girne'nin kuş uçuşu yaklaşık 50 km doğusunda yer alan ve deniz seviyesinden yaklaşık 600 metre yüksekte bulunan Kantara'daki gençlik kampında bulunduk. Burada, yaşları 8 ile 16 arasında bulunan 110 öğrenciyle birlikte, ulusal gökyüzü gözlem şenliklerinde yaptıklarımıza benzer etkinlikler gerçekleştirdik. Geceleri gökyüzü gözlemleri yaptık, gündüz ve akşam üzeri sunumlar ve çeşitli eğlenceli bilim oyunlarıyla geçti. Kantara'daki ilk gece, etkinliklere Milli Eğitim ve Kültür Bakanı Canan Öztoprak da katıldı.

KKTC Gökyüzü Gözlem Şenliği, 30 Temmuz'da sona erdi. Kıbrıslılar, bu tür etkinliklerin devamı konusunda çok isteklidir. Bu nedenle, gökyüzü gözlem şenlikleri KKTC'de de geleneksel hale gelecek gibi görünüyor. KKTC Orta Öğretim Öğretmenler Sendikası Bilim Grubu'ndaki öğretmenlere, bu etkinliği düzenledikleri, konuk severlikleriyle bizleri ağırladıkları için teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Alp Akoğlu

26 ve 27 Temmuz geceleri, Girne Yat Limanı girişinde yapılan gözlemlere KKTC halkı büyük ilgi gösterdi.